

Heemkundekring

vehchele

MEDEDELINGENBLAD

Heemkundekring "Vehchele" is aangesloten bij de "Stichting Brabants Heem" en opgericht op 28 april 1981.

Secretariaat: Bouwmeesterstraat 3, 5462 CP Veghel
Mevr. Corry Lunenburg, tel. (0413) 36 71 45
Heemkamer: In "Het Raadhuis", Markt 1 te Veghel,
tel. **06-42 96 61 43** (tijdens openingsuren)
Bankrelatie: Rabobank, IBAN nr. NL52RABO0153393173
t.n.v. Heemkundekring "Vehchele"
Redactie: Henk van der Voort, Esdoornstraat 7,
5461 CH Veghel. tel. (0413) 36 36 51

2016-01

februari 2016

Inhoud:

1. Mededelingen van bestuur.
2. De Zeven Raadselen van Veghel.
3. Terugblik lezing over de Nederlandse Vluchtoorden.
4. Werkstuk van Rob Knechten over Eerste Wereldoorlog.
5. Lezing op 29 februari 2016 door Ria Berkvens over Romeinen in het oosten van Noord-Brabant
6. Lezing op 5 april 2016 door dhr. Jan Timmers over "Historische boerderijen in soorten en maten"
7. Verdere voorlopige agenda.
8. Overleden lid.
9. Nieuwe leden.
10. Ontvangen materiaal/documentatie.
11. Nagekomen berichten jaarvergadering.

1. Mededelingen bestuur

Met ingang van 1 januari 2016 geldt het volgende:

- Gezinslidmaatschap (max. twee personen) per jaar €25,00, plus € 7,50 voor elk gezinslid meer.

Dit geldt niet voor bestaande situaties.

Vanwege gestegen kosten hebben we ook besloten om kroniekabonnementen aan te passen:

- Kroniekabonnement binnen Veghel € 15,00 per jaar
- Kroniekabonnement buiten Veghel € 17,50 per jaar
(betrokkenen hebben hiervan persoonlijk bericht ontvangen)

Vrije inloop heemkamer op zondagmiddag

Op 16 februari, tijdens onze ledenvergadering, is het voorstel besproken om de heemkamer ook drie maanden op zondagmiddag open te stellen. Niet iedereen is namelijk in de gelegenheid om gebruik te maken van de vrije inloop op de donderdagmiddagen. De wens om ook open te zijn op een moment dat scholieren of mensen met een volle baan de heemkamer kunnen bezoeken, was er al langer. De bemensing van de heemkamer was steeds het probleem. Door de bestuursleden te verdelen over de diverse zondagen, weegt de extra tijdsinvestering per persoon minder zwaar.

Belangstellenden kunnen nu op tien zondagen in maart april en mei tussen 14.00 uur en 16.00 uur de heemkamer binnen lopen voor een praatje, een vraag, om wat te laten zien of om iets af te geven. We hopen dat er veel mensen gebruik van zullen maken. Dan weten we dat het in een behoefte voorziet. Ook is het voor de gastheren en vrouwen prettig om op zondagmiddag wat gezelschap te hebben. Bezoekers kunnen in maart op zondagmiddag via de hoofdingang naar binnen, de andere keren kan men via Brownies en Downies de trap naar de heemkamer bereiken.

Na deze periode gaan we bekijken hoe de ervaringen zijn. Wanneer de ervaringen positief zijn dan zal deze pilot zeker een vervolg krijgen.

Extra openstelling heemkamer: maart, april, mei 2016		
	Zondag 14.00-16.00 u	Aanwezig bestuurslid
1	6 maart	Dhr. Bernard Visser
2	13 maart	Mvr. Agnes Pigmans-van Helvoort
3	20 maart	Dhr. Rien Vlemmings
	<i>27 maart</i>	<i>Eerste Paasdag (gesloten)</i>
4	3 april	Dhr. Henk van der Voort
5	10 april	Dhr. Jan van Erp
6	17 april	Dhr. Bernard Visser
7	24 april	Mvr. Agnes Pigmans- van Helvoort
8	1 mei	Dhr. Rien Vlemmings
	<i>8 mei</i>	<i>Moederdag en meivakantie (gesloten)</i>
	<i>15 mei</i>	<i>1^e Pinksterdag (gesloten)</i>
9	22 mei	Dhr. Henk van der Voort
10	29 mei	Dhr. Jan van Erp

Uitslag Rabobank Clubkas Campagne 2015/2016

Dinsdag 12 januari vond de feestelijke afsluiting plaats van de Rabobank Clubkas Campagne. Aan deze tweede editie deden 263 verenigingen mee, aanzienlijk meer dan vorig jaar. Daardoor was één stem dit jaar € 3,01 waard.

Op heemkundekring Vehchele werden 149 stemmen uitgebracht, wat een bedrag opleverde van € 448,67.

Daar is onze vereniging uiterst blij mee en wij danken langs deze weg dan ook alle leden die mede voor dit bedrag hebben gezorgd.

De opbrengst zal worden gebruikt bij de realisatie van de zogenaamde Attentiestenen, waarover Rolf Vonk bij de jaarvergadering een presentatie hield.

2. De Zeven Raadselen van Veghel

Een groepje leerlingen probeert één van de zeven raadselen op te lossen.

Op 6 januari ging in de Bibliotheek het project "De Zeven Raadselen van Veghel" van start, waaraan elf klassen uit de hele gemeente deelnemen. Dit project, opgezet door Rolf Vonk, is een samenwerking tussen bibliotheek en heemkundekring en gebaseerd op de Canon van Veghel. Groepjes leerlingen uit groep 7 krijgen de opdracht van Josephus Franciscus de Kuyper om een verloren voorwerp op te sporen door zeven raadselen op te lossen. Ze moeten dan ook erg goed samenwerken. Één groepje, met een geheime missie, moet ervoor zorgen dat het verloren voorwerp weer bij de familie terecht komt. Door deze actieve benadering wordt hopelijk meer interesse gekweekt voor geschiedenis in het algemeen en van Veghel in het bijzonder.

3. Terugblik Lezing over de Nederlandse Vluchtoorden in W.O. I

In een vrijwel volle Trouwzaal nam Adriaan Sanders ons mee naar de aanleiding, maar vooral de achterliggende oorzaak die leidde tot de

Eerste Wereldoorlog, in België nog steeds de "Grote Oorlog" genoemd. Dat de inval en passage door België zo'n grote vluchtelingenstroom naar Nederland tot gevolg had, kwam vooral door het niets ontziende geweld van de Duitsers tegen de burgerbevolking rond Luik en Antwerpen. Ook uitzichtloze militairen kozen voor een vlucht over de grens, tot deze vrijwel onmogelijk werd gemaakt door het plaatsen van een "hek om Nederland" middels de afschuwelijke "dodendraad". Zij werden geïnterneerd in speciale kampen ver in het binnenland.

Dhr. Sanders benadrukte terecht de snelle en doortastende handelwijze van overheid en bevolking. Daardoor kon onder meer in Uden in enkele maanden tijd een enorm verblijf voor zo'n 7000 vluchtelingen worden gerealiseerd met alle mogelijke voorzieningen en een gemeenschap die als een echt dorp functioneerde.

De plaatselijke middenstand zag daardoor haar omzet toenemen, maar ook in Veghel had de in 1911 gebouwde "Stoomwasscherij De Lelie" van Rath een goede klant aan het Udense Vluchtoord.

De op 1-9-1911 geopende "Stoomwasscherij De Lelie" aan de huidige Lelielaan

In Veghel werden, meerendeels door de zusters Franciscanessen, circa 700 vluchtelingen opgevangen. Dit waren vooral religieuzen en zieken.

4. Overhandiging werkstuk over Eerste Wereldoorlog

Op 21 januari ontving burgemeester Ina Adema uit handen van ons lid Rob Knechten het door hem geschreven artikel 'Veghel ten tijde van de Eerste Wereldoorlog'. Het gaat over vluchtelingen uit België die in Veghel werden opgevangen. De religieuzen en zieken onder hen vonden onderdak bij de Zusters Franciscanessen. Het gehele artikel geeft een mooi tijdsbeeld en kunt u ook lezen en downloaden op onze website: www.vehchele.nl/ en dan het kopje "Veghel ten tijde van de Eerste Wereldoorlog".

5. Lezing op 29 februari 2016 door Ria Berkvens over Romeinen in het oosten van Noord-Brabant

Ria Berkvens, Asten

De voorbije twintig jaar is door opgravingen een duidelijker beeld van de aanwezigheid en de invloed van de Romeinen in Noord-Brabant ontstaan. Gedurende de Romeinse tijd zou sprake zijn van een hiërarchisch nederzettingssysteem als gevolg van relaties tussen de Romeinse elite en de boerensamenleving. Tot in de late ijzertijd zwierven de boerderijen tussen de akkers terwijl gedurende de Romeinse tijd sprake zou zijn van meer plaatsvast nederzet-

tingen. Onderzoek naar de bewoningsontwikkeling van Oost-Brabant in de Romeinse tijd werpt nieuw licht op deze theorieën, wat deze avond verder toegelicht zal worden.

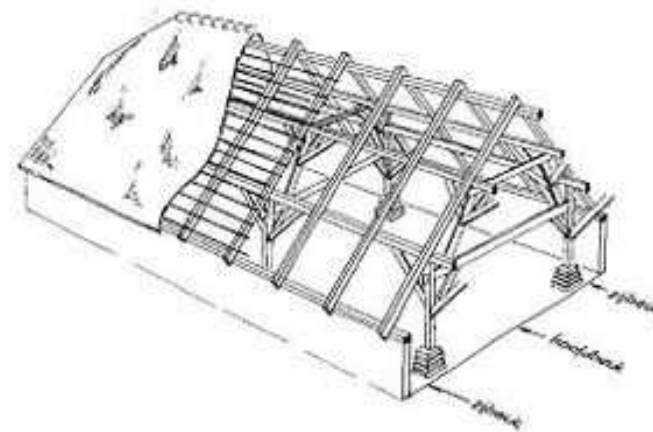
Het lijkt erop dat de Romeinen duidelijk hun invloed lieten gelden op zowel de grensstreek rond de Limes als in het achterland van Brabant. In de loop van de 1^e en 2^e eeuw stichten de Romeinen in dit achterland diverse nieuwe nederzettingen en grote villa's (boerenbedrijven) voor de productie van voedsel voor het leger aan de grens en de steden. Bewijzen hiervoor zien we terug in de toegepaste maatvoering en het gebruik van dakpannen in nederzettingen als Nistelrode-Zwarte Molen en Hoogeloon. Opgravingen laten verder zien dat er sprake was van een aanzienlijke variatie met zowel grotere nederzettingen als vrij liggende erven, welke laatste soms een kort leven waren beschoren.

Aanvang van de lezing is **19.30** uur in Het Oude Raadhuis aan de Markt in Veghel.

6. Lezing op 5 april 2016 door dhr. Jan Timmers over "Historische boerderijen in soorten en maten"

Oude boerderijen beginnen schaars te worden. Veel oude boerderijen hebben geen agrarische functie meer en zijn verbouwd tot woonhuis. Toch blijven ze gelukkig vaak herkenbaar als agrarisch gebouw, waarin woning en stal en soms ook een schuur gecombineerd waren onder één dak. Brabant staat bekend om zijn langgevelboerderijen. Veel boerderijen in Brabant hebben ook die vorm, omdat dat een redelijk moderne vorm is van de agrarische gebouwen die we kennen. De langgevelboerderij is zo ongeveer het eindpunt in de ontwikkeling van de boerderij. In oostelijk Brabant komen meer soorten boerderijen voor. In de lezing wordt ingegaan op de ontwikkeling van de boerderij in oostelijk Brabant, vanaf de middeleeuwen. Het gaat over hallehuizen, hoekgevelboerderijen, kortgevels, krukhuisen en dwarshuizen. Ook na de introductie van de langgevelboerderij blijven er ontwikkelingen en ontstaan er weer allerlei varianten. En met de ontginning van heide en peelgebied introduceerden de ontginners ook nog soorten boerderijen vanuit andere delen van Nederland, die je in

oost Brabant zelden ziet. Ook wordt ingegaan op de constructie en bouwvorm en op de rijke bouwgeschiedenis die sommige boerderijen blijken te hebben. Soms levert dat verrassende gezichtspunten op en gaan we anders kijken naar de gebouwde omgeving toen en nu.

Over de spreker:

Jan Timmers is al veel jaren actief op het gebied van lokale geschiedenis, archeologie en historische geografie, waarover hij regelmatig publiceert. De ontwikkeling van de boerderij in oostelijk Brabant is één van zijn favoriete onderwerpen. Op verzoek van de Stichting De Brabantse Boerderij schreef hij het historisch deel van het boek "Historische boerderijen van Peelland tot Land van Cuijk". Aanvang van de lezing is **19.30** uur in Het Oude Raadhuis.

7. Verdere voorlopige agenda:

- **Lezing op maandag 23 mei door Henk van Wanrooij over de CHV.**
- **Excursie op 2 juni (donderdagmiddag) naar de Noordkade.**
- **Lezing 13 juni over Jeroen Bosch**

8. Overleden lid

Op 12 februari overleed ons lid mevr. *Hannie Cox- van den Boer*.
Wij wensen de nabestaanden veel sterkte.

9. Nieuwe leden:

Sinds 1 januari hebben we de volgende nieuwe leden ingeschreven:

Dhr. Hennie Kuijpers, Houtwerf 36, Boxtel
Mevr. H. v.d. Heijden- Brugmans, De Doorgang 3, Heeswijk-Dinther
Mevr. M.A.C. van der Voort, Beukenstraat 19, Schijndel
Dhr. Bert Hoedemakers, Groen van Prinstererlaan 9, Veghel
Dhr. Albert de Wit, Distellaar 64, Veghel

Wij heten hen hartelijk welkom binnen onze vereniging.

10. Ontvangen materiaal, documentatie

In de afgelopen periode ontvingen wij:

Via **dhr. Mark v.d. Broek** een draaiboek Open Dagen van de Brandweer (1988) en een Handleiding, plus bijbehorende tekeningen, van de Brandweer (1957).

Van **dhr. Rini van Dijk** documenten van de Wijkraad Veghel Zuid en documenten en plattegronden van de CHV.

Van **heemkundekring Erthepe** een aantal bidprentjes, een DVD over de Oranjewijk, Het plan 2006-2010 "Uitzicht op inzicht" van Woonbelang, een document over Gilbert Leslie Astin die in september 1944 in Eerde is gesneuveld.

Verder een ingelijste familiefoto, waarop in elk geval Johannes vd Brand (uit Volkel) en zijn vrouw Antoinetta Pepers uit Zijtaart.

Van **dhr. Oosterbaan uit Nijnsel** een CD met een PDF-bestnad van het boek "100 jaar rond 't Ven", met alle foto's.

Van **mevr. Thea van Zuijlen** het jubileumboekje over 50 jaar CHV.

Van **dhr. Rien Vlemmings** de DVD's:

"1941 een bijzonder jaar", "1941 uw jaar in beeld", "Wereldrecord straatkrijttekenen door Vic van Heeswijk" en "Verleden van Nederland" (een reis door de tijd in acht documentaires).

Van **dhr. Piet Tünnissen** een groot aantal foto's en (glas)negatieven van Veghel.

Van **dhr. Lambert Verboort** foto's van de verbouwing van de Bernadetteschool.

Van **dhr. Rob Knechten** zijn publicatie over "Veghel ten tijde van de Eerste Wereldoorlog".

Van **dhr. B. Vissers** het boek Gezin XXL van Ad Rooms, over grote gezinnen in Nederland.

Van **Joachim & Anna** een oorkonde van de bewoners, als dank voor de realisatie van het gebouw (mei 1983).

Via **dhr. Antoon v.d. Steen** een complete collectie ingebonden jaargangen van de Katholieke Illustratie vanaf het begin (1867) tot het einde in 1968.

FACEBOOK

Met onderstaande link komt u meteen op onze Facebookpagina!
https://www.facebook.com/pages/Heemkundekring_Vehchele

11. Nagekomen mededelingen uit de Jaarvergadering (16 februari)

Historische rondleiding door Zijtaart.

Tijdens de jaarvergadering is aangekondigd dat een van onze leden, Wim Vissers, enkele rondleidingen door Zijtaart wil organiseren. Hij heeft zich verdiept in de historie van een aantal panden en locaties. De route door Zijtaart en omgeving is vier kilometer lang en eindigt bij de kerk en het klooster. De liefhebbers kunnen na uitleg in de kerk ook de toren nog beklimmen. Na afloop is er koffie

met iets lekkers en een drankje. Het gehele arrangement kost 5 euro p.p. . De rondleidingen zijn gepland op 15, 18 en 22 maart steeds om 14.00 uur. De start is bij het klooster. U kunt zich aanmelden bij Wim Vissers visserswim@hotmail.nl of via zijn telefoon 06-13212510.

Hulp gevraagd bij het uittypen van kaartjes.

Het Bossche Archief stelt elke heemkundekring in haar omgeving vele honderden kaartjes ter beschikking waarmee historische bronnen van hun plaats terug te vinden zijn. Het zijn handgeschreven kaartjes die moeten worden overgetypt waardoor de bronnen sneller opgezocht kunnen worden. Lijkt het u leuk om op deze manier de heemkundekring te helpen dan stellen wij dat erg op prijs. Na een korte uitleg kunt u aan de slag. Dat mag op de heemkamer, maar dat kan ook thuis. Geef het door aan een van de bestuursleden of loop op donderdagmiddag of zondagmiddag tussen 2 en 4 uur even binnen.

Project Attentiestenen Veghel Centrum.

Rolf Vonk gaf een toelichting op dit project, dat beoogt om in Veghel 25 attentiestenen te plaatsen op punten waar een markant gebouw heeft gestaan of een belangrijke gebeurtenis heeft plaatsgevonden.

Vehchele wil bezoekers van het centrum kennis laten maken met ons trotse Veghelse verleden. Er wordt een wandelroute uitgezet langs alle stenen, die de twee centumpolen van Veghel verbinden.

De stenen van ca 50x50 cm komen verzonken in de bestrating te liggen en bevatten foto's met een korte beschrijving en een QR code. Hiermee is via internet uitgebreidere historische informatie toegankelijk.

Naast heemkundekring Vehchele draagt ook de gemeente Veghel bij aan dit project, onder voorwaarde dat 25% van de kosten door derden wordt gedragen. Vehchele is dus op zoek naar derden die het project financieel mee willen ondersteunen.

De kosten van de stenen bedragen € 395,- per stuk excl. 21% BTW.

1

DE STRAAT

(dertiende eeuw)

Er stonden vroeger veel grote huizen aan de Veghelse Hoofdstraat. Koster Brock uit Sint-Oedenrode noemde het daarom in 1824 "eene lange, met fraaije huizen bezoomde straat". De huizen droegen namen als Het Bonte Paert, De Rode Leeuw, Den Dorren Hengst en Den Valck. De meeste huizen in dit deel van Veghel dateerden uit de vroege negentiende eeuw. Ze werden bewoond door secretarissen, burgemeesters, dominees en doktoren. Veel van hen hadden het protestantse geloof. In 1823 werd dan ook een Nederlands Hervormd kerkje in de straat gebouwd. Het voornaamste huis was Huize Mariënborg (nr. 31), gebouwd door jonkheer De Kuyper. Het herenhuis en koetshuis zijn nu bijna onherkenbaar. Het huis Den Roscam (nr. 43) werd na een brand in 1844 herbouwd. De eerste dorpspomp, een belangrijke watervoorziening, stond bij 't Steegje.

- Ruimte voor logo's heemkunde/gemeente-sponsors -
- link naar website of QR-code etc.

Zo zou een steen er uit kunnen zien. Logo's etc. ontbreken nog.

~~~~~
Dit mededelingenblad is ook te downloaden vanaf www.vehchele.nl

11

12